

DVADESET I VTORA GLAVA

I тази сутрин, 27-ми юни, се събудих с приятното чувство, че utroto e прекрасно i che ne sym na rabota v bolnicata. Vse oshte sym sestra v redoven godishen otpusk, no samo sled tri-chetiri dni njama da sym takava i nikoga njama da byda. Nadjavam se da sym ostavila njakakvi spomeni u bolnite i u kolezhkite, i dano povecheto da sa dobri. Na bolnite pochti nikoga ne sym se skarvala. Kolezhkite dazhe mi vikaha:

– Stiga si gi glezila tija bolni! SHTE ti se kachat na glavata.

No i nikoj ot bolnite ne mi se e kachval na glavata. Dori s “ludija” Vyljo si govoreh choveshti. Toj poveche se praveshe na lud, otkolkoto beshe, ako i da se vodeshe na uchet. Praveshe shturi izpylnenija, shtom neshto ne mu iznasjashe. Kreshteshe kato pobesnjal, vednyzh si beshe izdyrpal iglite po vreme na dializa. Stanalo taka. Vyljo neshto pak bil nedovolen – ne ot sestrite, za otbeljazvane, ot lekarite bil nedovolen. Dezhurnijat lekar kazva na shefa i toj idva v zalata, kydeto Vyljo lezhi na dializa i pryska sljunki ot bjas, ta chak okolnite bolni se oplakvaha posle, che predi da gi napryska s kryv, gi napryskal s pljunki. SHEfyt zastava na vratata i zapochva po obichajnja si direkten nachin:

– JA se dryzh malko, be, kakvo si se razvikal! Vyrvi si, kato ne ti haesva na dializa, zaminavaj si i hich ne mi idvaj poveche!

– CH-chakaj m-malko, d-d-docent F-Fonev ... – bolnijat stradashe ot zaekvane, zatova ne mozheshe da se izkazhe lesno.

– Njama kakvo da te chakam – i trjasva vratata zad sebe si.

Sestrata ostava nasame s bolnija. Frustriraniyat Vyljo prodylzhil da izkarva jada si pred neja:

– SHTE se mahna! Njama da ostana tuka! – vikal toj, sled kato shefyt go prenebregnal taka demonstrativno, bez da izslusha oplakvanijata mu.

– Nedej taka, be Vyljo, chakaj malko ...

– SHy mi vika toj na mene! Koj e toja, be! K’o kat’ e shef! – i gnevno razmahal jumruci vyv vyzduha.

– Vnimavaj, shte si izvadish iglite, spri se!

– Neka da gi izvadja, pyk, neka! – i izvednyzh si drypva i dveve igli, taka kakto raboti aparatyt. Kryv shurva na po-tyunki i po-debeli strui na vsichki strani – i ot kryvnite linii po aparata, i ot mestata na ubozhdane vyrhu predmishnicata na bolnija. Sestrata skacha i se hvyrlja da go spasjava ot smyrt poradi ostra kryvozaguba. Spira aparata i s goli ryce (bez rykavici)

natiska punkcionnite mesta vyrhu rykata mu, a toj se dyrpa i ne dava i vika, che shte skochi prez prozoreca. Sestrata pishti:

– Pomo-o-osht!!!

Alarmirani ot vjavata, na pomosht se pritichvat oshte dve sestri i dezurnijat lekar. Sestrite spirat kryvoizliva, a dezurnijat bjaga do telefona ottatyk i vika psihiatyr po speshnost. Sled malko idvat edin psihiatyr i dvama jaki myzhe sanitari (v psihiatrijata sanitarite sa takiva). SHTom gi vizhda, Vyljo vnezapno smenja taktikata. Stava po-krotyk ot agynce. Objasnjava, che shefyt go e obidil, vmesto da obyrne vnimanie na oplakvanijata mu, zatova e napravil panaira i otkazva da se podpishe za priemane v ludnica. Psihiatyrut i sanitarite spazvat novite, demokratichni zakoni i povdigat bezpomoshtno ramene:

– Njama prichini da go vryzvame. Bolnijat se vladee – i si zaminavat.

Vyljo e spodeljal s men, che kato viknel, vsichki mu igraeli po svirkata. Edna vecher, na moe samotno dezhurstvo – tova e noshtno, kogato njama dializa i sestrata dezhuri samichka, bez sanitar i bez lekar v otdelenieto – toj se opita da me “dejstva”. Njakolko pyti vliza v sestriinskata staja bez moe razreshenie i govori nadylgo i nashiroko po telefona. Napravih mu zabelezhka, syvsem spokojno, bez da mu vikam, prosto mu objasnih, che telefonyt e sluzhebni i trjabva da e svoboden, zashoto mozhe da me potyrsjat za speshen sluchaj. Toj me izslusha vnimatelno i obeshta:

– Njama poveche, sestra. Izvinjavaj.

Dobre, no sled malko pak vleze i zapochna da govori po telefona. Izpolzva namalenieto, che sednah v bitovkata da pogledam televizija, bez da zakljucha vratata na manipulacionnata. Vikashe silno, ta razgovoryt kynteshe iz cjaloto otdelenie. Stanah s namerenieto da go izgonja i da zakljucha, no shtom doblizhizh otvorenata vrata na stajata, otkydeto Vyljo se vizhdashe sednal na sestriinskoto bjuro i oblegnat na stola, toj s vlasten zhest me otrpati, kato syshtinski shef. Pribrah se ottatyk, da ne go draznja. Kato svyrshi i tozi razgovor, Vyljo tryгна kym stajata, v kojato gledah televizija. Malko se bjah pouplasshila, ta se bjah zakljuchila otvytre. CHuvah bodrite mu krachki po koridora kak priblizhavat. Vyljo, znachi, stigma do mojata vrata i pochuka. Az otvytre viknah s vyzmozhen naj-debelija si glas:

– NE! OTIVAJ DA SI LJAGASH, VYLJO! – kato uspjah da vlozha vlastno-zaplashitelni notki v negovija stil.

Vyljo se pokoleba otvyn, sigurno e ochakval da kazha:

– Da, molja? – i kakvo da napravi, kakvo? Vze, che mi se izvini otново. Toj mi se izvini! Dva pyti za edna vecher! Posle otide i si legna, bez

da mi syzdava nikakvi neprijatnosti. Zatova mi se struva, che ne beshe tolkova lud, kolkoto go misleha.

Ne samo az sym izpitvala strah ot Vyljo, vsichki sestri se strahuvahme, az dori naj-malko. Zatova dokato lezhesh e v otdelenieto, vzemah i tehnite samotni noshtni po grafik. Tozi sluchaj sym im go razpravjala na sutreshna petminutka i vsichki vikaha:

– Majchice! Ami posle? Ama nishto li ne ti napravi?

Az se slaveh s lyvskoto si syrce. Ljubimata otdelenska legenda za men beshe syzadana po edin sluchaj, stanal sled rabota predi dosta godini. Bjah si trygnala ot dnevnna smjana kym 7:30 vecherta. Beshe kysno esenta, mislja, a mozhe i zima da e bilo, zashtoto rano se stymnjavashe, no snjag njamashe oshte. Kakto si vyrvjah v tymnoto na pyt za vkyshti, njakakyv myzh prekosi ulicata diagonalno v posoka pravo kym men. Zagovori me s banalnija vypros:

– Izvinete, da znaete kolko e chasyt?

Az go fiksirah s leko smryshten pogled i taka, bez da otkysvam ochi ot nego i bez da kazvam nishto, zapochnah da si byrkam v pazvata. Pyrvo znachi, razkopchah edno kopche na paltoto si, posle mushnah bavno ryka v jakata-polo na pulovera si, za da izvadja chasovnika si – beshe okachen na sindzhiriche na vrata mi. No ponezhe izvyrshvam tezi dejstvija mnogo bavno i go gledam v ochite, zabeljazah kak zapochva da stava neshto nespokoien. Horata vinagi se plashat ot neizvestnoto. Ponjakoga e dostatychno samo da napravish neshto neochakvano, kakto kogato Vyljo chu moja grub vik-otkaz, vmesto mekoto “da, molja”, kato pochuka. Naj-nakraja az izvazhdam chasovnicheto i mu kazvam chasa s mnogo seriozen glas. A mrysnikyt se okopitva i kazva:

– Sega shy ma caluvash li? – i si priblichava mucunata. Bjah zabeljazala, che e ciganin, a sega, otblizo, me lyhna i na rakija i na oshte neshto, ot koeto mi se povdigna.

Kakvo pravjat povecheto zheni v takiva sluchai? Pishtjat i se opitvat da izbجات. Az obache ne moga da pishtja, a i bjah umorena ot 12-chasovoto dezhurstvo prez izminalija den.

– Az sym medicinska sestra – zajavih az, vmesto otgovor na vyprosa mu, – i sym mnogo umorena ot rabota. – Kazah tova strashno seriozno, bavno i strogo i – ako shtete vjarvajte (tozi moment beshe ljubimijata na slushatelite mi) – tozi pijan ciganin izvednyzh kaza:

– Izvinjavaj, sestrice! Az sym trygnal za bolnicata. Tuka li rabotish? SHToto imam bolno dete, nosja tuka na zhenata

– Taka! – prekysnah go avtoritetno az. – Seg a ne e vreme za svizhdane. Trjabva da se obadish na portala, che nosish neshto za deteto, za da ti razreshat da vlezesh. I ne e hubavo da piesz, kato otivash v bolnica, nali taka?

– Taka e, sestrice, ama mnogo mi e tezhko. Taka i taka. – I mi se zaoplakva. Znaete obichajnite problemi na ciganite – bezrobotica, siromashija do shija i t.n. I samo na ciganite li?

Nakraja se razdelihme edva li ne kato pyrvi prijateli. E, vjarno e, che az vse popoglezhdah prez ramo da ne se obyrne i da me podgoni, no tozi myzh naistina si zamina po pytja, bez nishto losho da mi napravi. S takiva i drugi podobni istorii zabavljavah kolezhkite. I mnogo obichaha da me podseshat:

– JA sega razkazhi kak si rekla na onja ciganin: “Az sym medicinska sestra i sym mnogo umorena ot rabota”.

– Ama taka li mu kaza, naistina? – pitashe druga. I razkazyt zapochvashe.

Vinagi bjah nasreshta im, ako njakoja kolezhka se nuzhdae ot smjana, che j se nalozhilo neshto izvynredno. Postojanno me karaha da dezhurja v malkite zali i da poemam samotni noshtni. Malkite zali sa po-leki i az vinagi blagodarjah na kolezhkata, kojato mi ostypvashe mjastoto si. Vlizah v zalata. Imah trima ili dori samo dvama bolni (zhyltata zala s hepatit V), obsluzhvah si gi i posle si govoreh s tjah ili si chetjah za izpit. Malkite zali imat samo edno neudobstvo. Kojato vlezhe tam, mozhe i da ne izleze v pochivka v prodylzhenie na chetirite chasa dializa, ako ne ja smeni njakoja ot goljamata zala. V goljamata zala imashe tri sestri, kogato napuskah. Te se izrezhdaha da izlizat po vreme na dializnata smjana – za cigara, za malka zakuska ili pyk za pokupka na meso za gotvene vkyshti ot tranzhornata blizo do bolnicata.

Za shegovitite sdelki, koito skljudvahme – mjasto v goljama zala za mjasto v malka ili dializno noshtno za samotno – opredeljeno mozhe da se kazhe, che bjaha vzaimno izgodni. Izgodno beshe za kolektiva i tova, che kato imashe sluzhebno sybirane, vinagi se znaeshe koj shte ostane dezhuren. Zimno vreme pyk, kogato zatrupashe snjag i personalyt ot dalechnite kvartali njamashe s kakvo da se pridvizhi do rabota, me izvikvaha izvynredno – men, kaktto i oshte njakolko ot zhiveeshtite blizo do bolnicata. No izvynreden trud ne ni plashtaha – ne ni se polagal. Za tova shte otvorja duma oshte vednyzh predi kraja na knjigata.

Godini nared bjah naj-izvestna s tova, che ne otkazvah nikakva rabota – nito izvynreden trud bez zaplashtane (starshata ni go kompensirashe

sys svobodni dni), nito vytreshna smjana na rabotnite mesta po vreme na dezhurstvo, nito poemane na chuzhdo dezhurstvo. Laskaja se ot misylta, che mozhe i da im lipsvam pone malko, kogato potyrstaj smjana ili ne im se vliza v zhyltata ili v malkite zali ili ne im se idva na samotno noshtno. Mozhe bi na njakoi shte im lipsvat i lafovete mi. Kolko pyti sym razsmivala i bolnite, i kolegite. Poslednija pyt, kato se bjahme sybrali v bitovkata na pocherpka po njakakyv povod (samo personal, razbira se, na vratata pishe “vhod zabranen za bolni”), edna ot mladite sestrichki kaza:

– Ako ne bjahte vie s d-r Stanchev, sigurno njamashe da e tolkova veselo. Vie dvamata pravite veseloto.

D-r Stanchev mozhe da prodylzhi da dava prinosa si v praveneto na veselo, bez mene obache. Az se navelelih, naprikazvah se za seks, narazkazvah se na vicove, nasitih se na sluzhebni zabavlenija v rabotno vreme. Pri nas ot vsichko mozheshe da stane smeshka. Tezhko bolen, naprimer, beshe chakan ot dylgo vreme da pochine. Tezheshe i na personala, i na blizkite si i javno njamashe da se opravi. Edna sutrin na petminutkata naj-setne dojde oblekchavashtata vest. Dokladva noshtnata:

– Bolnijat pochina na moeto dezhurstvo.

I bitovkata grymna ot likuvashti vyzglasi:

– Bravo!

– Zasluzhavash medal!

– Naj-nakraja!

– Otyrvahme se!

Az syshto se smjah i taka, prez smjah, kazah:

– Bozhe, ako njakoj ni chue, shte si pomisli, che sme njakakvi chudovishta.

– Po-tiho, momicheta – kaza starshata. Tja chesto ni kazvashe da ne vikame tolkova, che se chuva i v koridora, neudobno e, bolni hora lezhat v otdelenieto, vynshni lica vlizat.

Tolkova hubavo si zhiveehme, naistina. Spomnjam si poslednija mesec na rabotnoto mi mjasto – mesec maj. Dylgo ochakvanata prolet dojde izvednyzh. Stopli se vremeto, razvedriha se licata na horata po ulicite. Nie v otdelenieto pribrahme pechkata, s kojato otopljavahme bitovkata zimno vreme i svalihme halatite. Veche mozhehme da otvarjame vratata kym terasata, kato pushim, za da ne se izdushim. Bjah se vyrnala v zalite i se chuvstvah prekrasno, zashoto izdyrzhah s chest natovarvaneto v stacionara i dori izvojovah na sestrata sled men da se vodi po grafik do 15:00 ch., za da si svyrshva spokojno rabotata, pyk ako beshe po-srychna ili v otdelenieto se vodeha po-malko bolni, i da si trygva po-rano – kakvo losho? Vinagi sme

gledali da si trygnem po-rano po vyzmozhnost. SHefyt chesto ni strjaskashe sys zaplahi, che shtjal da ni proverjava koga idvame i koga si trygvame. Sutrin zakysnjavahme s po pet-deset minuti, vjarno e, i az sym go pravela, i si trygvahme njakoj pyt polovin chas predi 19:00 ch. Predi godina postavihme vyprosa, che ot mesec na mesec vlachim po 40-50 chasa izvynreden trud i vse chakame da ni go kompensirat sys svobodni dni, no rabotata ne namaljava, naprotiv, taka che problemyt izglezhdashe nerazreshim. Nerazreshim li? SHefyt go razreshi mnogo lesno, kato naredi sled kato svyrshi tretata dializna smjana njakyde kym polunosht, da ni izvozvat po domovete s linejka i taka izvednyzh chasovete ni namaljaha i vljazohme v norma. Smetkata e mnogo prosta. Ot 4-5 noshtni na mesec kato otrezhete po shest chasa – eto vi gi 24-30 chasa po-malko. Byrzo sviknahme s novija si grafik i dori zapochna da ni haesva. Togava shefyt zapochna da ni zaplashva pyk, che noshtem ne sme stojali tochno do 24:00, a sme si trygvali kym 23:00, kato svyrshim s bolnite ili naj-kysno kym 23:30. A toj samijat koga idvashe na rabota i koga si zaminavashe, nikoja ot nas ne znaeshe i njamashe kak da razbere – kabinetyt mu e izvyn otdelenieto, a ako go potyrsim i go njama, pak nishto ne mozhem da mu kazhem – nali e shef, ima vazhni dela njakyde iz bolnicata ili izvyn neja. Po edno vreme se chuvashe, che imal chastna apteka, no posle kazaha, che se otkazal da vyrti biznes. Dali e vjarno, ne znam.

Znam, obache, che sred sestrite, starshata vodeshe klasacijata po naj-mnogo neizraboteni chasove. Neja ja vizhdahme, kato si otiva chas-dva po-rano, beshe ni pred ochite. Ponjakoga ja njamashe i po cjal den. Obazhdashe se ot prednija:

– Utre njama da byda na rabota. – I tolkova. Kazvashe, che si vodi otchet i gi prispada ot dnite za otpusk.

Vednyzh j zadadoh vyprosa zashto si trygva po-rano. Otgovoryt j beshe slednijat:

– Vednaga napusni kabineta mi!

Sled tova nauchih, che rabotela i na drugo mjasto i ja popitah:

– Zashto ne mi kaza, che rabotish na drugo mjasto, shtjah da ti vljaza v polozhenieto? – Beshe tochno po vremeto na skandalite okolo moja signal za opasnostta ot zaraza. I dвете bjahme napregnati. Pomolih ja za cigara, makar che ne pusheh, tja mi uslužhi i me pomoli da sedna i da si pogovorim choveshki. Pogovorihme si tochno po tozi nachin. Sestra Atesh prisystvashe na razgovora ni. Kazah j, ako se opasjava, che moga da ja potyrjsja za svidetel pred syda, da izleze, no tja premylcha i oстана. Ne e vazhno kakvo tolkova si govorehme. Beshe razgovor mezhdou dve zheni i

majki, ne mezhdju starsha i redova sestra. Syvsem normalen, choveshki razgovor, kakvyto bjahme vodili mnogo pyti prez dylgite godini zaedno. Ta togava j kazah: – Onja pyt mozheshe da mi kazhesh, che rabotish i na drugo mjasto, shtjah da ti vljaza v polozhenieto. SHTo mi se praveshe na goljam shef?

Tova za golemite shefove e edin ot principite v cjala Bylgarija. Po povod kritichno predavane po televizijata za deputatite, che ne spazvat rabotnoto si vreme ili che izobshto ne stypvat na zasedanija i propuskat glasuvanija v parlamenta, v otdelenieto komentirahme, che samo nas ni plashat s uvolnenija za pet minuti zakysnenie, a pyk deputatite si pravjat kakvoto si iskat. Togava shefyt ni skastri:

– Kato stanete deputati, i vie shte pravite kakvoto si iskate. Sega ste sestri, jasno li vi e?

V universiteta prepodavatelite syshto rjadko si spazvat rabotnoto vreme. CHakame gi v kafeneto, ot koeto se vizhda vynshnata vrata. Ne im se syrdim, nali ne skuhaem v tova vreme? Kafenetata sa chudesno mjasto za sreshti. Tam se razgovarja svobodno, obsyzhdat se planove, komentirat se prepodavатели i t.n. No vednyzh v klas njakoj se opitvashe da izkazhe lichno mnenie, mozhe i az da sym bila, a edna docentka go prekysna s dumite:

– Kato stanete doktori na naukite, togava shte si izkavzate mnenijata. Sega ste studenti, jasno li vi e?

Karaha ni da povtarjame chuzhdi mnenija i syshtevremenno ni preduprezhdavaha da ne prepisvame. E, kak da stane tova na praktika – hem bez lichno mnenie, hem da ne prepisvame? Stava, no iska mnogo uchene. Zatova sledvame pet godini samo za bakalavyr – za da usvoim tova vazhno umenie. Vednyzh usvoim li go, obache, mozhem da se nadjavame – i s pravo – che shte napravim uspeshna nauchna kariera v oblastta na humanitarnite nauki. Za primer ni sluzhat uspelite predi nas. Minimum njakolko stranici bibliografija kym vsjaka nauchna studija, a kym statija – pone edna. Kato pishem trud, naj-vazhnoto e da pokazhem, che sme nacheteni. Taka ni uchat v universiteta.

No nashijat vyzrasten prepodavatel, amerikanskijat evrein, kojto ni prepodavashe v pyrvi kurs, drugojache ni ucheshe. Toj kazvashe, che za nas e vazhno ne tolkova da znaem imena, fakti i cifri, kolkoto da razbirame vryzkite mezhdju tjah. Prepodavashe pisane na ese, predi da ni prepodava istorija na Anglija. Pisaneto na ese navleze veche i v bylgarskoto obrazovanie i mnogo uchenici go namrazih, zashtoto ne im e jasno kakvo točno se iska ot tjah, a i samite uchiteli ne sa syvsem najasno kakvo da iziskvat. Na pazara se pojaviha debeli knigi, koito objasnjavat kolko vida eseta ima i kak se pishe

vseki edin ot tjah. Ot slozhno po-slozhno – napravo da se hvanesh za glavata. Nashijat universitetski prepodavatel ni ucheshe, che ese oznachava izkazvane na lichno mnenie po dadena tema. I dobavjashe:

– I malko da napishete, no da e vashe lichno mnenie. Iskam da chuja mnenieto vi.

Za pryv pyt sednah da pisha ese v pyrvi kurs na universiteta, pri tova na solidna vyзраст – 42 godini. Strashno mi beshe trudno. Kakvo mnenie mozheh da imam po razni vyprosi, koito dosega ne sa me zanimavali? I naj-vazhnoto pritesnenie – ne bjah kompetentna da se izkazha za nishto drugo, osven za tova, s koeto se zanimavah v ezhdnevieto si. Sramuvah se da ne se izlozha.

– Dobre, pishi za rabotata si togava.

– Kakvo za rabotata mi? – i si predstavih neshto kato istorija na sestrinskata profesija.

– Ne – kaza amerikanecyt – za tvojata rabota. Obichash li rabotata si?

– Da, obicham ja.

– Pishi togava zashto ja obichash.

Zamislilh se. Zashto ja obichah, naistina? Zashtoto mi pozvoljavashe poveche svobodno vreme ot drugi profesii. Zashtoto v svobodnoto si vreme ne misleh za rabotata si – nikoj ne iskashe ot nas da poddyrzham profesionalnata si kvalifikacija, kato hodim na kursove ili pishem statii i trudove po specifichno sestrinski problemi, kaktto pravjat sestrite na zapad. Zashtoto mnogo veselo si zhiveehme na rabota. Trudno se objasnjava, obache, na chovek ot zapada kak taka si zhiveem veselo pri tolkova trudna i otgovorna profesija.

Ottam se zapochna. Amerikanecyt se pensionira oshte syshtata godina. Ot vtori kurs ni poe mlad bylgarski prepodavatel – tolkova entuziaziran i tolkova kritichen kym bylgarskija nachin na mislene i izrazjavane, che skoro zalichi ot pametta ni chuzhdeneca. Toj se nagyrbi s trudnata zadacha da prenaстрои mislovnata ni sistema, ot edni relsi, taka da se kazhe, na drugi. Ne nastojavashe osobeno da chue lichnoto ni mnenie, no pyk dyrzheshe da izlagame ideite si s matematicheska tochnost i da se izrazjavame kato anglichani, ne kato bylgari. Ponjakoga povishavashe glas ili trshvashe vratata sled sebe si s dumite:

– Vie obezsmisljate moja trud!

Naj-vazhnoto beshe da se nauchim da ne izpolzvame personalni napadki, kogato ne sme syglasni s njakogo.

– Zapomnete – ni kazvashe, – vie ne ste protiv dadena lichnost, vie ste protiv tova, koeto тази lichnost kazva ili vyrshi. Vzemete koj da e bylgarski vestnik i chetete. Vseki obizhda vsekigo. A izlozhenieto na misylta krivolichi – pochne edno, posle se seti za drugo. Pylni gluposti!

Posle sjadashe na njakoja banka (universitetskite chinove se narichat banki, kako i nashite butilki s raztvori za venozni vlivanija) i ni prochitashe neshto ot vestnik, no edva stigal do tretoto izrechenie, zadavashe ritorichnija vypros:

– Na kakvo vi prilicha tova? – i prihvashe da se smee s cjalto gyrlo.

Kato se zaslushahme i zagledahme vniimatelno naokolo, obache, naistina se smajahme – televizijata, vestnicite, dori otnoshenijata s naj-blizkrite ni se okazaha propiti s lichni napadki i obidni kvalifikacii. Kak ne go bjahme zabeljazvali dotogava?

Mozhe bi ako ne bjah zapochnala da sledvam, nikoga njamashe da podam signal za kakvito i da bilo nerednosti na rabota. Zashtoto i da se zamisleh, njamashe da se resha da izkazha pismeno mnenieto si. Ako izobshto se zamisleh. Mozhe bi njamashe da se zadylbochavam. Prosto shtjah da si vyrsha rabotata. Narezhdat mi – izpylnjavam, kakvo ima tolkova da mu mislja, nali drugi otgovarjat? Syotvetno nikoga njamashe da popadna pod krystosan ognyn ot obidni kvalifikacii – naj-veche ot strana na otgovorni lica, no ne samo ot tjahna. SHTjah da prodylzha da si zhiveja spokojno. Ami incidentyt ot januari? SHTeshe da se pokrie, naj-verojatno. Njamashe da napisha nishto za nego – nali i bez tova nikoj ne me karashe da pisha, trjabvashe samo da otgovorja na dva-tri vyprosa pred shefa i tolkova – vse edno, che nishto ne se e sluchvalo. Mozhe bi njamashe da se oplakvam pismeno i ot klevetite na Skorcheva. Ili pyk njamashe da mi pravi vpechatlenie, che me kleveti. Ili shtjah da se uplasha i da si nalegna parcalite. Vsyshnost tja mozheshe vyobshte da ne me zakacha, ako si bjah naljagala parcalite po-otrano. Maj prekaleno se vprjagah za drebolii. Zaszagah se ot naj-malkoto neshto. Da ne bi da e bilo ot kriticheskata? Vie reshete, samo ne zabravjajte edno stranichno na pryv pogled obstojatelstvo – dosej do angloezichnata kultura prez perioda na kriticheskata vyzrast. A dosej do angloezichnata kultura, kako i do cjalata zapadna kultura po princip, nosi ne samo otkritieto, che personalnite napadki sa posejatelstvo vyrhu dostojnstvoto na choveka, no i edno drugo otkritie – che vseki chovek ima dostojnstvo, dori naj-neznachitelnijat. Ne samo shefovete! Zatova na Zapad tolkova se vylnuvat ot problemite na malcinstvata, na invalidite, dori na psihichno bolnite i na bavnorazvivashtite se.

Sega si mislja i za edno drugo syvpadenie. V pyrvi kurs imahme, znachi, angloezichen prepodavatel ot evrejski proizhod. Toj mi pomogna da naddeleja kompleksite si. Ne samo az imah kompleksi, i kolegite mi imaha, a i povecheto bylgarski studenti syshto taka. Ako sluchajno ne sa uspeli da gi poluchat dokato sa hodeli na uchilishte, v bylgarskite universiteti se grizhat dostatychno – unizhavat i kompleksirat mladite hora. Sigurno taka naj-dobre gi podgotvjat za zhivota. Sreshtata s amerikaneca beshe pyrvalo predizvikelstvo za nas, studentite po anglijska filologija. Tochno taka – predizvikelstvo – moderna duma, mnogo izpolzvana v dneshno vreme. Predizvikelstvo za angloezichnite oznachava ne provokacija, a sblyskvane s novi obstojatelstva, neprivichni za nas, koito ni podlagat na izpitanie. I taka, znachi, v universiteta ni imashe prepodavatel ot evrejski proizhod, tochno kogato zapochvah da sledvam, a kogato napuskah rabota, v otdelenieto ni dojdoha na dializa grupa pacienti ot Izrael. Kakvo stranno syvpadenie, kakva ironija na sydbata! Predstavjam si kakvo mogat da kazhat antisemitite sega:

– Eto vizhdate li? Tyrsete evreite! Za vsichko te sa vinovni!

V razgovora s izpylnitelniya direktor temata za evreite syshto beshe zastypena, prosto njashe kak da ja podminem. Pogovorihme si za 13-te pacienta ot Izrael, koito bjaha planirani da se dializirat na sledvashtija den v edna smjana – vsichki navednyzh.

– Molja vi se, g-n direktor, opitajte se da razberete realnoto polozhenie. Dori i da priemem, che imame osem-devet gore-dolu chisti aparata, te ne sa, nali, no da gi narechem sega uslovno chisti, zashtoto kaktto ne sme si izsledvali ot suma ti vreme bolnite, prosto ne mozhem da garantirame i za edin aparat, che e chist. I sega pristigat 13 bolni ot Izrael. I misljat da gi dializirat navednyzh!

– Ima si hora, koito otgovarjat za tova! – otgovorihte vie, g-n direktor, spomnjate li si?

A spomnjate li si az kakvo vi otgovorih:

– Preduprezhdavam vi, za da ne vidite kakvo znachi naistina koshmar. Molete se da ne vi mine proverka ot Izrael! Belgijcite veche zapochnaha, njama kak, merki sa vzeti, naistina, no merki po nashenski, a evreite sa planirani za utre, samo za edna dializa sa, po-dobre da gi sprem, da gi pratim v Alpina? – Centyryt v Alpina e zakrit, vmetnahte vie na tova mjasto. – Neshto drugo da se napravi togava, no da ne idvat pri nas, molja vi se!

Posle si pripomnihme bylgarskija podvig – spasjavaneto na evreite ot lagerite na smyrta prez Vtorata svetovna vojna – i stana duma, che pak trjabva da gi spasim, che az tochno tova se opitvam da napravja, nali taka vi

kazah, g-n JAnev? Ta taka si pogovorihme za evreite s gospodin izpylnitelnija direktor.

Na drugija den grupata ot Izrael se dializira, razdelena na dve – ednata chast vecherta dokym polunosht, drugata ot polunosht do 4:00 ch. sutrinta na 28-mi maj. A na vsichki nashi bolni i celija personal se vze kryv za SPIN, hepatit V i hepatit S bez nikakvi formalnosti, toest bez belezhki v dva-tri ekzempljara ot lichnite lekari. Napravihme samo obshti spisyci s nomera i imena. Razgovoryt s glavniya kato che li ne beshe minal naprazno.

Edin vash vypros ostana bez otgovor po vreme na razgovora ni, g-n direktor. Togava ne vi otgovorih, makar che tozi vypros beshe mnogo interesen:

– Zashto nikoj drug ne podade signal? Vie za naj-umnata li se mislite, za naj-kompetentnata li, kakvo?

Izpolzvam тази книга, за да отговоря и на този ваш въпрос, g-n direktor. Nito sym naj-umnata v nasheto otdelenie, nito sym naj-kompetentnata. Vsichki moi kolegi bjaha najasno, che ima neshto mytno i kyrvavo okolo tova dovezhdane na chuzhdencite pri nas. Govorih s njakolko dushi, predi da sedna da pisha signala. D-r Stanchev pochti uspya da me ubedi da ne podavam nikakyv signal. Ne zashtoto vsichko e nared, obache, i njama opasnost ot zarazjavane na chuzhdencite s hepatit v nasheto otdelenie. A zashtoto 36 000 leva shteli da vljazat v bolnicata.

– Trjabva da go napravim, Ani, tova sa naj-malko 36 000 leva. Tezi pari shte vljazat v bolnicata. Nali znaesh, che e potynala v dylgove?

D-r Stanchev potvyrdi “strahotnata” si inteligentnost, strahotna spored ocenkata na diplomantkata po zdraven menidzhmynt. Toj vse pak naj-dobre argumentira otgovora si. Ostanalite kolegi syshto se opitaha da me razubedjat i syshto ne zashtoto vsichko e nared. Dovodite im bjaha naj-razlichni, no mogat da se obobshtjat chrez slednite njakolko pogovorki:

Krotkoto agynce ot dve majki bozae.

Kucheto si lae, kervanyt si vyrvi.

Preklonena glavichka ostrа sabja ne seche.

Da bi mirno sedjalo, ne bi chudo vidjalo.

Tezi pogovorki kazvat samata istina. Izvlecheni sa ot zhivota i opita na bezbroj pokolenija, rodeni ot bylgarski majki junashki, obitavali bylgarskata zemja hubava i ljagali edno podir drugo v neja – bezmylni kato zaobikaljashtite gi pryst i kamyni. Rano ili kysno naveki zamlykvat dori tezi, koito prizhive dosta sa laeli po kervana. Idnite vekove mozhe bi shte dobavjat kym sykrovishtnicata na narodnata mydrost oshte edna pogovorka:

Sama patka j shatvat glavata.

Ne se vslusah v narodnata mydrost, ne se vslusah, vaj-vaj, zatova si zagubih rabotata kato sestra. Prichinata da ne se vslusham ne beshe samo edna, beshe kompleksna kakto se kazva i imenno tozi kompleks ot prichini se opitvam da izlozha i objasnja sega, bez da se strahuvam ot drugo, osven che mozhe da ne uspeja da si dovyrsa knigata (no i tozi strah ponamalja veche). Opitvam se da potyrsja ne samo zakonomernite vryzki mezhdou sybitijata, no i sydbonosnite syvpadenija, zashtoto, ako ste zabeljazali, sybitijata v zhivota ni ne vinagi mogat da se objasnjat samo po pytja na logikata. Sluchva se neshto nepopravimo – razdjala s ljubim, naprimer, ili razvod, ili drugo takova neshto. I zapochvame da se pitame:

– Kak stana taka, che zagubih ljubimija si? Zashto se razvedoh s myzha si? – i se rovim iz pametta si i tyrsim prichinata. Okazva se, che mnogo pyti e stavalo neshto drebno, predi da se sluchi nepopravimото. I ako naistina syzhaljavame, che sme zagubili ljubimija ili che sme se razveli, se vryshtame s mazohistichna naslada kym poredicata ot drebni sluchki i vyzdishame:

– Ah, ako ne bjah napravila taka i taka onja pyt, mozhe bi njamashe da se sluchi! Ah, ako ne mu bjah kazala tova i tova, mozhe bi i dosega shtjahme da bydem zaedno!

Po njakoe vreme stigame do njakoe sydbonosno syvpadenie:

– Oh, da ne se bjah vryshtala vkyshiti edi-koga si, njamashe da gi svarja na kalyp! Ama na, bjah si zabravila neshto i se vrynah – sydba!

– Sydba e, sestro – shte kazhe drugata, kojato slusha, – ima sydba, da znaesh! Daj da vidim kakvo pishe za dnes v horoskopa.

Da, ima sydba. Ima i prorocheski synishta, da znaete. Az, naprimer, kato se hvanah da pisha taja kniga, znaete si kakyv syn synuvah, sestrici? JAvi mi njakakvo bozhество, sjakash che beshe evrejsko – dip che te imat sal edin bog, nali sa rodonachalnici na monoteizma – i da vzeme tova stranno bozhество da mi kazhe, ama njama da povjarvate! Kazva mi:

– Pishi, pishi, da se znae kak si se mychila da spasish izraelcite!

Pyk i chisloto im – 13! Fatalno chislo! Vsichko, deto vi go razpravjam, e chista istina. CHesten kryst, ako vi lyzha neshto!

Dve-tri sedmici po-kysno poluchih otgovor ot ministerstvoto na zdraveopazvaneto po poshtata, v kojto se tvyrdeshe, che vsichko e bilo nared s dializiraneto na chuzhdencite v nasheto otdelenie, che te sa postypili na lechenie po dogovor, skljuden mezhdou izpylnitelnija direktor na bolnicata i prof. Fonev. Kym otgovora beshe prilozhen vyprosnijat dogovor. Tam figuriraha samo 16 belgijci. Njamashe nikakvi evrei. V pyrvija moment mi se stori, che sym popadnala v njakakva paralelna dejstvitelnost, v kojato

nikakva grupa ot Izrael ne e stypvala v nasheto otdelenie. Ne e imalo nikakva dializa v potajna doba na 27-mi sreshtu 28-mi maj. Izobshto – zabravi za podobni pacienti. Njama gi – tolkova! No az ne vjarvam v horoskopi, prorocheski synishta i preminavane v paralelna realnost (bez da si pochinal nadležno predi tova), zatova v sledvashtija moment mi se doshtja da vikna:

– Kyde sa evreite? Koj gi skri? Tyrsete evreite!